

הבדלים במגדר בקבוצות מקוונות של למידה שיתופית וקידום חינוך רגשי והון חברתי

תקציר

בשנים האחרונות, חלה עלייה ברמת האלימות והתנהגויות אנטי-חברתיות בבתי הספר, ובשל כך יש התעניינות הולכת וגוברת בנושא של חינוך רגשי, כגורם שמסייע לבני נוער להתמודד עם רגשות שליליים ולנהל עימותים. מתודות שפותחו בנושא מתבססות על התרומה של ההקשר הלימודי בקבוצות קטנות, אך יחד עם זאת, ממצאי מחקרים מצביעים על כך שגם המסגרת של למידה שיתופית מקוונת (Computer Supported Collaborative Learning, CSCL) עשויה להחליף בהצלחה את הסביבה של קבוצות קטנות. במחקרים מודגש כי התקשורת המקוונת משחררת את התלמידים מהגבלות שנובעות ממיקומם הפיזי ויוצרת הזדמנויות חדשות ליצירת קשרים וצבירת הון חברתי. תקשורת מקוונת א-סינכרונית מקלה על תהליך הלמידה בקבוצה ומעניקה לכל משתתף זמן לניתוח דעות של אחרים ואפשרות לגבש דעה עצמית. תקשורת זו מעודדת מיומנויות רפלקטיביות ומסייעת בפיתוח חשיבה ביקורתית, וגם יכולת לאמץ פרספקטיבות שונות. מרכיב נוסף שעליו הצביעו מספר מחקרים הוא שתקשורת מקוונת א-סינכרונית הופכת את הבעת הרגשות לפחות ספונטאנית מה שמקשה על היכולת לנהל עימותים. במחקר שבו השוו בין תהליכים קבוצתיים המתקיימים בקבוצה וירטואלית לקבוצה במציאות ריאלית נמצא כי בקבוצה המקוונת נצפתה רמה נמוכה יותר של התנהגות רגשית-חברתית שלילית. מחקר אחר הצביע על היתרונות של קבוצה מקוונת א-סינכרונית לעומת קבוצה מקוונת סינכרונית לגבי הנכונות לחלוק במידע, לענות על שאלות והיכולת להימנע מעימותים.

מחקרים שהתמקדו בבחינת ההשפעה של מרכיב המגדר על למידה ואמון בקבוצות מקוונות נטען כי נשים נוטות להיות תומכות ורגישות יותר למצבי הרוח של המשתתפים. נשים נוטות לקבל את התפקידים הקשורים לתהליכים חברתיים-רגשיים בקבוצה. לעומת זאת, גברים נוטים לקבל על עצמם תפקידים שמכוונים לשם השגת היעד. בנוסף, שפת הדיונים בקבוצה מראה שהשימוש בשפה סמכותית יותר, באירוניה ובסרקזם שאופיינית יותר לגברים. מספר מחקרים מצביעים על כך שהדיונים בשדה הווירטואלי תורמים להיעדר יחסים היררכיים והשתתפות החברים בקבוצה, להבדיל מקבוצות למידה רגילות. המחקרים הממוקדים במגדר מראים כי סגנונות התקשורת הבין אישית במציאות הריאלית מועתקות גם למציאות הווירטואלית. השעתוק מתרחש גם במצבים שבהם המשתתפים מיוצגים על ידי שמות בדויים ולא ניתן לזהות את מין המשתתפים. יחד עם זאת, עדיין לא ברור האם הסביבה הווירטואלית מצמצמת או מרחיבה את ההבדלים בין סגנונות התקשורת בדיונים קבוצתיים. יש לציין כי מחקרים הראו כי הרכב הקבוצה מבחינת המגדר משפיע לא רק על סגנון האינטראקציה אלא גם על התפתחות הקבוצה. נטען כי קבוצות הלמידה המקוונות ההומוגניות שמורכבות מנשים מגיעות לשלבים גבוהים יותר של התפתחות קבוצתית מאשר קבוצות הטרוגניות, וקבוצות ההומוגניות המורכבות מגברים. קבוצות ההומוגניות המורכבות מנשים מתאפיינות ברמה גבוהה יותר של אמון הדדי, בסגנון

התקציר מבוסס על המאמר:

Ella, M. M., Roberta, S., Andrea, S., & Manuela, T. (2007). Gender differences in online collaborative learning groups promoting affective education and social capital. *Revista Semestral da Associação Brasileira de Psicologia Escolar e Educacional*, 11, 27-36.

תקשורת ישר ואישי יותר, ובגמישות גבוהה יותר.

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבחון כיצד הרכב קבוצת למידה מקוונת א-סינכרונית (המורכבת מגברים/נשים/גברים ונשים) משפיע על ההשתתפות, האינטראקציה והעימותים הנוצרים בקבוצה. המחקר נערך בקרב סטודנטים לפסיכולוגיה, משכבת גיל זהה, בעלי הישגים אקדמיים, נטיות כלפי למידה שיתופית ועבודה שמתנהלת בקבוצות. הסטודנטים חולקו לקבוצות מקוונות מ-3 סוגים: הומוגניות בניס, הומוגניות בנות והטרוגניות. הלמידה בכל הקבוצות רוכזה על ידי מורה אחד בלבד ונמשכה כ-5 שבועות. בשבועיים הראשונים הלמידה התקיימה בקבוצות גדולות והחל מהשבוע השלישי התפצלו לקבוצות שכללו 4-5 משתתפים.

תוצאות המחקר איששו את השערות המחקר בהתייחס לרמת הקונפליקטים בכל סוגי קבוצות הלמידה הא-סינכרוניות, ותוצאותיה היו נמוכות יחסית. ממצאי המחקר הנוכחי מחזקים את ממצאי המחקרים הקודמים הגורסים כי למידה במסגרת של קבוצות למידה מקוונת א-סינכרונית מעודדת אווירה של שיתוף פעולה. יחד עם זאת, בניגוד לממצאי המחקרים הקודמים עולה כי רמת הקונפליקטים בקבוצות הומוגניות המורכבות מבנות הייתה גבוהה יותר מרמת הקונפליקטים בקבוצות הטרוגניות וקבוצות ההומוגניות המורכבות מבנים. יש לציין, שהקונפליקטים לא היו בעלי פן אישי אלא היו קשורים לתהליכים שהתייחסו לגבי השגת יעד. כפי שנטען בספרות, העימותים מהסוג הזה עשויים לשפר את תהליך קבלת ההחלטות.

כמשוער, הקבוצות הקטנות המורכבות מבנות היו ממוקדות יותר בבניית יחסים ולכן רמת שיתוף הפעולה בהן הייתה גבוהה יותר. לעומת זאת, הקבוצות ההומוגניות המורכבות מבנים התאפיינו בהתמקדות בהשגת היעד ובעמידה טובה יותר בלוח זמנים. בחינה של רמת ההשתתפות הראתה כי רמת ההשתתפות בקבוצות גדולות הייתה גבוהה יותר ואפיינה את הקבוצה ההטרוגנית. רמת השתתפות בינונית אפיינה את הקבוצה ההומוגנית שהייתה מורכבת מבנות. רמת השתתפות נמוכה אפיינה את הקבוצה ההומוגנית שהייתה מורכבת מבנים. בחינה של רמת ההשתתפות בלמידה בקבוצות קטנות הייתה גבוהה בקרב הקבוצות ההומוגניות המורכבות מבנות. לעומת זאת, השתתפות הבנים בקבוצות ההומוגניות הייתה נמוכה יותר. יש לסייג ולומר כי קיים צורך במחקרים נוספים בפקולטות אחרות על מנת לבחון את האם אכן הממצאים מייצגים את אוכלוסיית הבנים, מפני שהם מהווים מיעוט בין הסטודנטים לפסיכולוגיה.